

НАША КУЛЬТУРА

НАУКОВО-
ПОПУЛЯРНИЙ МІСЯЧНИК
УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

1952. СЕРПЕНЬ-ВЕРЕСЕНЬ, Ч. 10-11
(175-176)

ВІННІПЕГ

"Analesta DSBM",
Piazza Madonna Dei
Monti 3, Roma 103
Italia

5850

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ.

Онук Шевченкового брата. “Рад. Україна” подає, що “контролером-доглядачем в Музеї Т. Шевченка в с. Шевченковому працює 75-літній онук брата поета, — Терентій Трохимович Шевченко. В Музеї експонується коло 450 копій і фотодокументів. До музейних експонатів належить і хата дяка-п'яниці, яка й досі стоїть недалеко Музею. За 1951 рік Музей відвідало 12,150 чоловік”.

Число українців у Канаді, як показав ІХ-ий перепис 1951-го року, є 395,043 душі. За 10 останніх літ (1941-1951) число українців зросло на 89.144 душі. У Канаді православних 172271, а греко-католиків 190831

Число українців в Англії, за урядовою статистикою, є 29.144 душі, а саме: 23.943 жінки й 5.198 чоловіків.

Змушують хвалити “старшого брата”. Визначний підсоветсько-український артист М. Крушельницький з нагоди 1 травня писав в “Советском искусстве”: “Сто років тому В. Белінський мріяв про Росію, що йтиме на чолі освіченого світу, про Росію, яка буде давати закони науці й мистецтву, про Росію, покликану сказати світові своє слово, свою думку. Росія стала такою. Китайці й румуни, поляки й болгари, німці й албанці йдуть в Росію, щоб перехопити досвід побудови щастя. Весна людства почала свій тріумфальний хід із Росії...”

Праця АН в УССР. Як виходить з “Обіжника АН УССР” за 1952 рік, Академія Наук в 1952 р. повинна: Створити ґрунтові праці з області української історії, які відкривали б суть українського націоналізму, як шкідливого для українського народу; писати про “нерозривний союз України з Росією”... Інститут мовознавства повинен працювати над темою “Мовознавство в світлі геніяльної праці т. Сталіна”, над історією розвитку філософської думки на Україні та над “висвітленням впливу передової російської культури на українську”...

Новий робочий день в УССР. Кореспондент “Рад. України” в числі з 22 червня з Одещини, вияснюючи причини невиконання пляну обробітку бавовника в Біляївському районі, пише: “Багато колхозниць не виконують денних норм, бо працюють без напруження і не цілий світловий день”. Цебто, треба працювати від години 3 зранку до 10 ввечері, цебто 19 годин денно! Це гірше, ніж панщина, це — каторжна праця!

Як живуть учителі в Україні. Бюро Кіровоградського обкому, розглянувши питання про

“побутові умови вчителів”, каже: “За останні роки в області, де споруджено лише 39 будинків для вчителів замість передбачених планом 929”.

“Советська юстиція”, — на цю тему “Інститут історії та культури ССРСР” в Мюнхені видає незабаром працю юриста Кюна.

У Києві вийшла з друку книжка “Пісні братніх народів”. У неї ввійшли дванадцять пісень для хору (в обробці композитора Козицького) — польські, чеські, словацькі. Переклад текстів на українську мову зробив Павло Тичина.

Великий концерт капелі бандуристів відбувся 18-го травня ц. р. в київській залі столичної філармонії. Капеля, що складається з 45 осіб, керована О. Маньківським. Ця капеля була заснована в 1925 році, а після війни, позбувшись багатьох бандуристів, значно доповнилась новими.

В УССР працює тепер 75 театрів (з них 16 російських), 26 філармоній, 21 видавництво, 28.000 клубів і палаців культури. Видавництва УССР видали за 1950-1951 рр. понад 10.000 назв книжок художньої й політичної літератури (українською та російською мовами), але це головно — агітки!

Науково-технічна бібліотека металургійного заводу ім. Держинського в Дніпропетровському нараховує 50 тисяч томів політичної, технічної, мистецької літератури та близько 36 тисяч комплектів журналів. З тих книжок користаються 4.500 робітників, Але, певне, вся ця бібліотека — мовою російською, а змістом агітаційна.

Астрономічні станиці в Україні. В УССР є тепер 6 дослідних астрономічних станиць: у Києві, Харкові, Одесі, Львові, Миколаєві над Дніпром і в Полтаві. В Київській Обсерваторії досліджують планети, сонце, астероїди й комети. Харківська Обсерваторія є відома своїми дослідями природи великих планет. В Миколаївській Обсерваторії визначають положення зір. В Полтаві є Гравіметрична Обсерваторія при тамошнім відділі Академії Наук, досліджує коливання ширини, що має своє значення для геодезії і для з'ясування внутрішньої будови землі. В Одеській Обсерваторії вивчають т. зв. “змінливі” зірки, які змінюють ступінь своєї яскравости. (“Наш Шлях”).

На Фонд Видавництва зложили: С. Михайлюк 1 дол., і П. Блажук 0.90. Сердечна їм подяка!

НАША КУЛЬТУРА

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ МІСЯЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Адреса Редакції: 804 Magnus Ave., Winnipeg, Man., Canada.
Передплата річно 2.50 дол. Окреме число 25 центів.
Телефон 591-606

ВИДАЄ ГРОМАДСЬКИЙ КОМІТЕТ. РЕДАГУЄ НАУКОВИЙ КОМІТЕТ.

Рік XV

Серпень-Вересень, 1952 рік. Число 10-11 (175-176)

АНДРІЙ ЧАЙКІВСЬКИЙ

Його листи до проф. Івана Огієнка.

Високодостойний Пане Професоре,
Мій Дорогий Друже!

3. 9. 1925. Я дуже цікавий на Ваші
цінні уваги до II ч. "На уходах".
Признаюся, що воно, щодо мови і
правопису, не вийшло так, як би я
собі того бажав, та біда в тому, що,
— ніде правди діти, — я не вмію вести
коректи.

Цими днями вийде від переплетни-
ка I ч. "Олексія Корнієнка".

В моїй голові клюється думка на-
писати ще 3 ч. "На уходах": розбит-
тя єдності, упадок і руїна Тарасівки,
— нова оселя. Це було б, на мою
думку, поучаюче, що "*Concordia
parvae res crescent, magnae dilabuntur*".
Яка Ваша думка про це?

Будь ласка взяти при нагоді 1 прим.
"На уходах" для бібліотеки "Т-ва
емігрантів" від д. Кривецького.

От трохи не забув. Рецензент мого
"Сагайдачного" з УПТ бажає, щоб
я кілька перших розділів змінив. Ка-
же, що замало акції, а забагато істо-
ричних тогочасних рефлексій. Не
знаю, хто був рецензентом, і чи він
мені заімпує своїм знанням історії.
Я знаю, що такий твір, як "Война і
мир" Толстого має багато глав з
рефлексіями, і це в поважнішій творі
конечне. Цікавий на ці уваги рецен-
зента і не знаю, коли мені їх при-
шлуть. Я дуже не люблю перероблю-
вати, бо це таке, як перероблювана
одежа. Все ж думка двох голів, і
автор затрачує своє я. Як цей елябо-
рат дістану, то зараз з моєю відпо-
віддю пішло Вам до ласкового пере-

читання. Здається, що вийде таке,
що я "заверну бики".

11. 9. 1925. Нарешті я діждався опі-
нії рецензента УПТ. Хоч не знаєте
змісту інкримінованої частини, то
либонь та рецензія видається Вам
дивною і трохи імпертинентською.
Пишуть так, як до кравця, що про-
дав швиту вже свитину, та бажать
вже не поправки, а перекроєння і пе-
рероблення, і, мені здається, лише то-
му, що забагато прийшлося б плати-
ти авторського гонорару. Та я ніко-
ли на "обсталунок" не писав, і не
буду писати. Хотіли б викроїти таке,
щоб я з слідуючими частинами ніяк
не міг собі дати ради.

П. рецензентові здається невірним
те, що робив і як робив Єлисей Пле-
тенецький. А це ж був найкращий
наш культурник! З моєї відповіді і
рецензії, які тут посилаю до Вашого
відома, зможете видати осуд, хто
правий? Чи я можу пускатися на пе-
рерібки в смак рецензета після тої
рецепти?

Цю рецензію, подібну до шкільної
задачі, попідчеркуваної червоним
олівцем, вважаю за обиду, неповинен
би навіть на неї відповідати, лише
жадати звороту рукопису, та я від-
повідаю тільки тому, щоб п. рецен-
зентові не здавалося, що так мене
вдарив довбнею по лобі, що я втра-
тив пам'ять, і не знаю, що відповісти.

Будь ласка, Пане Професоре, про-
читати одне й друге, і написати мені
кілька слів.

А далі, чи можу я згодитися на те

щоб Гнатюк поправляв мені текст, мову і правопис? Це було б добре перед 25 роками!

Рецензію прошу заховати в себе, а я при нагоді собі відберу.

4. 12. 1925. З УПТ я вже розрізався, і манускрипт мені звернули. Ще раз намагалися переконати мене, що по їхньому треба б зробити, бо так вирішили аж три рецензенти, та я їм відписав, що дальша переписка зайва, та прохав звернути рукопис.

А з моїм "Корнієнком" такий клопіт, що не можу здобути від накладника моїх авторських примірників, бо йому не хоче їх друкар віддати тому, що не заплатив, і я мусів внести проти накладника судовий позов про розв'язання накладного договору. Це мені перший раз трапляється, але інакше не можна було зробити. Я домагаюся, що супроти розв'язання умови цілий наклад має бути знищений.

Як знаєте, мене вибрали проти моєї волі головою "Укр. Т-ва письменників і журналістів". Я сиджу далеко від Львова і хіба можу бути мальованим головою; це я говорив, та годі було спекатися, бо на перших загальних зборах вийшли такі дисонанси, що й до тижня були б з вибором не дійшли до ладу. Тепер пишуть мені зо Львова, що Т-во нічого не може зробити, бо членів мало. Цього можна було відразу сподіватися, бо вписове й вкладка місячна така висока, що українському письменникові не під силу. А далі пише мені М. Рудницький, що виділ вирішив улаштувати літературні вечорниці в честь письменників живучих, от них же первий есьм аз!

Це було б щось в роді ювілею. Я того страшно боюся й не хочу. Я тепер не маю жодного титулу до ювілею. Мій 30-літній ювілей минув 1919, 35-літній в р. 1924, а тепер хіба це, що мені 70 літ. Та в тому немає жодної моєї заслуги, що довго живу, і багато таких 70-літніх соколиків вештається по світі, а ніхто їм ювілеїв не влаштовує. Ювілей для мене річ така несмачна, банальна. Скільки там конвенціонального, а так мало щирости! Ювілеями у нашій рутенській Галілеї шанують до смішности.

Подумайте собі ювілейну епоху з цього, що якогось там юриста вписали перед 40 роками на листу оборонців в справах карних. Мене вписали там одним роком раніше, бо в році 1884, а скільки я наборонився в різних процесах політичних, а скільки наговорився на різних вічах не раз у зимі і під голим небом! Але я пхався там, де треба було зривати горло і груди даром, а розумні люди працювали біля грошевих інституцій. Вони доробились до кам'яниць, а я до інтелігентного ювілею...

Тепер, коли б я згодився на ювілей, то люди посміються надо мною: от, мовляв, "Т-во письменників і журналістів" вигадало ювілей своєму першому голові!

Я рішуче відмовився і виказав маленьке бажання, щоб львівські землячки оставили мене в спокої, і як найменше про мене говорили. Мені здається, що я добре зробив.

Не знаю, що скажете, Дорогий Професоре, як Вам в секреті скажу, до чого я взявся тепер.

Складаю по-німецьки кінематографічну фільму з моєї "Козацької помсти". Коли "Тарас Бульба" має в Німеччині таке поводження, то і я спробую. Воно ризико, та коли б повезло, то з цього вийшла б в першу чергу для мене користь матеріальна, а відтак для України, бо така популяризація нашої історичної бувальщини корисніша, чим писана книжка. Я спровадив собі про це підручник німецький і познайомився з технікою та способами писання. Що Ви на це скажете, чи воно дуже безглузде?

Показується, що я досить добре володію німецькою мовою, а опісля виправить мені рукопис тут евангельський пастор-німець.

14. I. 1926. Мене цього року в 70-ту річницю іменували почесним членом нашого многозаслуженого Т-ва "Просвіта", — прислали мені гарну грамоту, якою я дуже втішився. Ювілею, яким мене хотіли вшанувати, я таки одрікся, — прямо випросився, щоб мені цієї прикрости не робили.

Я вже викінчив мою фільму "Козацька помста". Тепер вона у Мико-

ли* поправляється, а ще дам їй прочитати доброму німцеві, тутешньому протестантському пасторові. Коли б мені повезло, то сфільмую цілого "Корнієнка". Я гадаю, що в такий спосіб можна б найкраще спопуляризувати нашу бувальщину між німцями, не згадуючи про матеріальні користі.

22. 4. 1926. Климові Поліщукові я дав при його від'їзді "На уходах". Тепер пише він до свого накладника в Коломиї (тут друкується його повість), що "На уходах" видадуть в Україні на державний кошт ("Державне Видавництво України" в Харкові), але аж у слідуячому видавничому році (від осені 1926), бо цей рік вже заповнений. Чи маю я на це погодитися, чи вони заплатять що, чи так собі для честі видадуть, чи можна заходити мені в переписку з Поліщуком? Будь ласка порадити мені.

24. 8. 1926. Для мене найкраща рецензія читачів. Якби я Вам показав, Дорогий Пане Професоре, ті листи, які до мене пишуть школярі, то справді для мене розкіш і насолода. А що львівські критики хотіли б в мені бачити модерного письменника, і тому я їм не подобаюся, це мене ні холодить, ні гріє. Хто знає, чи люди знову не завернуться до старого писання, коли нарешті перестануть лазити "по щаблях" і "бути чесними з собою".

22. 9. 1926. От у цім місяці має початися друк "Панича". А тут мушу саме кінчати "Корнієнка", бо ніколи світу Божого не побачить. Наші накладники — то справжні "розбійники", обдерли б того бідного автора зо шкури, та ще хвалилися б, що зробили йому велике добродійство. Я зажадав від Книгарні Шевчечнка 1400 зл. за два томи "Корнієнка", і то радами, та й цього їм забагато! Тому то рішився "завернути бики"...

3. I. 1927. Зачну від того, що я мое писання мусів покищо завісити на кілочку. На мою голову взяв я два обов'язки, які не дають мені про щось краще думати. Вже другий раз вибрали мене головою у заряді Каси

Хворих. Мусів я до цього взятися, бо коломийська Каса Хворих є одинокою в Польщі, де головує гайдамака. Усе проче в руках П. П. С. А там застав я велике занедбання, і треба було, — бо цього вимагала моя амбіція, — щоб усе привести до ладу. Відтак всилували мене прийняти головство в коломийському кружку Р. Ш. Також дає це багато роботи. Наш кружок удержує жіночий семінар учительський і жіночу гімназію, та ще й шкільку народню. Зайшло таке, що обидва директори відразу відійшли, бо один на другого ворогував.

Що в нас тепер діється, то волосся на голові стає! Повилазили із норлих духи радикальні та большевицькі, які хочуть усе надбане зруйнувати. Ганьблять усіх, а самі нічого не роблять. Певно знаєте з газет, що діялося у Львові на зборах делегатів Р. Ш. і "Просвіти", та це не дається письмом з'ясувати, а ті, що там їздили, розказують горендальні речі. Просто хамство й хуліганство! Дивна річ, що большевизм мусить зачинати від руїни.

Я Вам вже писав свого часу, що післав в Україну одну книжку ("На уходах"), три частині до ДВУ і кілька новель. Пише мені К. Поліщук, що "Червоний Шлях" друкує вже одну новелю "Краща смерть, як неволя", — а ДВУ моєї книжки в цім році не надрукує, бо вже репертуар заповнений, і радить післати це "Рухові". Треба буде так зробити.

В Тарнополі друкується "Панич", вже надрукували 13 аркуш. Коли буде готове (повинно в цім місяці скінчитися), то зараз пришлю Вам. Цікавий я, як це прийме критика? Коли б роздобув трохи гроша, видав би "Корнієнка", бо з видавцями не можу дійти до ладу. То така....., що хотіли б автора обдерти зо шкіри. Книгарні Т. Ш. видалось за дорого, коли я зажадав по 700 за частину історичної повісти.

Хотів би я видати, та нема за що, бо в канцелярії моїй вітер свище, і не можу вдержати конкуренції з молодшими. І це все мене так прибиває, що не можу до нічого путнього забратися, щоб ще дещо написати.

* Старший син А. Чайківського.

А здоров'я? От так собі з дня на день. Вже давно пішло мені з Петрового дня, і сімдесятки вже не заверне.

Читали Ви "Мазелу" Б. Лепкого? Гарно написано, та історична повість в такій одежі не до лиця. Багато міркування та поезії, а замало фактів. Лепкий симпатичний мені письменник, ніжний та чутливий, але його історична повість чутлива дуже. Впрочім... Мазепа надто виідеалізований, і правду скажу, мені несимпатичний... Панство та хамство. Золото та розкоші, а це так виглядає, як егзотична теплярна квітка серед степового цвіту. Серед сірої нужди орієнтальна розкіш і багатство. Така людина не могла здобути симпатії серед козацтва. Другий такий гетьман, то Розумовський, бодай не згадувати! Був гетьманом для себе, а не для України.

28. 3. 1927. За буденною працею на хліб насущний так швидко біжить час, що не стямлюся, коли по неділі знову субота наспіє. Та ще розпочав тепер лікування моєї склерози, і лікар поручив мені якнайменше трудитися умово, та якнайменше писати, а більше ходити по свіжому повітрі, придержувати строгу дієту і вживати приписаних ліків. Це вже так мене було пригнітило, що відхотілося жити. Треба якось латати здоров'я, мов старий дах новими гонтами. Отож, я роблю тільки те, що мушу, а на моє писання, поки що, поклав хрестика, аж поки не підправлюся.

А це писання, то хіба треба за псячий обов'язок уважати, бо воно нінащо не здається, як тільки мишам на снідання. Нераз приходить мені думка в голову, щоб усі рукописи попалити, — був би з цього кращий пожиток, ніж має лежати в шуфляді.

Ви, Дорогий Професоре, певно помітили, що видавці, на загал беручи, першоклясні визискувачі, глитаї, що письменника обдерли б зо шкури. Недарма назвав їх Жеромські "вид/л/авцями". Пишуть до мене любенькі листи, що є потреба на таку а таку книжку, а коли візьмеш їх запрошення серйозно і зайдеш з ними в переговори, тоді ставлять такі безсоромні бажання, що й плюнути гидко. Це йому задовге, це не так написане, це

за дорого, а він думає щось дешевого добути, і т. ін. От я либонь і не обійдуся без судового процесу з видавцем "Панича", бо не хоче платити. "Корнієнко" загачений, Бог знає, як довго?

А з В. Україною годі домоворитися. Післав кілька новель. Писав Поліщук, що одну новелю "Краща смерть..." помістило видавництво "Життя і Революція", що вже була прихильна критика в "Культурному побуті", чи як воно там називається, що мені прийде з цього 200 карб. Післав те ж у Харків одне оповідання: "Хто винен". Нічого не знаю, що з ним сталося. Пишу та пишу, прошу, щоб відповіли, — ніхто ні чичирк! Післав до ДВУ у Харків рукопис машинний 3-х частин "На уходах". Поліщук написав зразу, що воно прийшло, тільки не було зрецензоване, а тепер написав, що воно не прийшло зовсім. Я зареклямував, та вже до 6-ть місяців, значить, що пошта нічого за страту не заплатить. Тепер вже й Поліщук замовк, і на поручене письмо не відзивається. Що воно таке, що тамошні люди не вважають за акт куртуазії товариської на письма відповідати? А може Поліщук мене так лише піддурив?

5. 5. 1927. Як мені важко живеться, що Вас у Львові, або десь ближче не має, що не маю з ким широко по-дружньому порадитися. А клопотів у мене з тою літературою стільки, що вистачило б на дві голови, або й більше.

Дав видати "Панича" такому крутієві, що вже мусів внести судовий позов, бо книжку видав, а платити не хоче того, до чого зобов'язався. З одним накладником, з тим, що видав "Корнієнка", теж мусів процесуватися, і розв'язати умову видавничу судовим присудом. Тепер стою ні в сих, ні в тих, бо треба видавати всі три частині разом.

А й "Просвіта" не краще поступає. Ось посилаю для Вашого відома купон листа, який мусів "Просвіті" написати, а з нього знатимете, про що річ іде.

З України не допроситися відповіді. Знаю, що одну річ вже надрукували й рецензію читав, а мені хоч би книжку прислали. Коли розпитаю

якого адвоката в Києві, так в суд подам. Може й большевики які суди мають. Та ж то прямо "карманні жуліки", це справді комуністи: що твоє, то моє, а від могого тобі зась! Справді приходиться мені на думку полати все, що написав, та заборонити людям називати себе письменником українським, а то вважатиму це за образу так, як би хто мене назвав суфраганом!...

Якщо Ви дістаєте "Діло", то й читали критику Мих. Рудницького на "Панича". Вона така питійська, що не розбереш, — чи він ганить, чи признає?

Моє оповідання "Козацька Пімста" сконфіскувала львівська прокуратура, а мене навіть про це не повідомила.

Відпис. Коломия 5. V. 1927.

До Високоповажаного Виділу Т-ва "Просвіта" у Львові.

Хочу переповісти Вам одну історію, та не знаю, як зачинати. Найкраще так: Во врем'я оно...

А це було при кінці 1923 року, бо маю Ваш лист, датований 24 січня 1924, котрий згадує про це, що моє оповідання п. з. "Не було виходу" з часів парцеляційної гарячки було вже рецензоване і комісія вирішила його друкувати, — і то з весною 1924.

Я ждав терпеливо. Часом пригадувався ласкавій пам'яті, і тоді діставав потішаючу відповідь, що як тільки минуть фінансові труднощі і як надрукується те, що попередньо вирішено друкувати, то й моє оповідання прийде на чергу.

Я чекав терпеливо, хоч весна 1924 р. давно минула.

В грудні 1925 р. займенували мене Загальні Збори Т-ва почесним членом. Гадаю собі, що коли новоженці з нагоди свого вінчання роздають різні подарки на добродійні цілі, то й мені випадає так зробити з нагоди мого відзначення. Та в мене грошей дасть Бог. Гадаю собі: Коли б так від "Просвіти" дістав авторський гонорар за моє оповідання, то б пожертвував і на добродійні цілі.

Пригадуюся знову.

Дістаю відповідь, що можу дістати від "Просвіти" зачет на мій гонорар.

Благодать!

І мою інтенцію задоволив, і готівки не видав, яку треба було десь роздобути.

Пишу подяку і кажу, кому скільки післати: 1). "Просвіті" 50 зл., 2). Інвалідам 25 зл., 3). "Т-ву педагогічному" 25 зл., 4). сирітському захистові 25 зл., 5). дістаю ілюстровані "Гайдамаки" за 28 зл., разом 153 зл.

А оповідання таки не виходить.

Жду знову цілий рік.

Пригадуюся знову вже цього року і дістаю вже реальнішу відповідь, — як я маю іншого видавця, то "Просвіта" зречеться свого права власності.

Тепер вже гадаю собі таке: моє оповідання не побачить ніколи Божого світу від "Просвіти", а упевнив мене в цьому факт, що мене випередило видання такої старенької речі, як Гребінчин "Чайковський".

Стараюся відгадати думки В. Поважаного Виділу: мені так здається, що Виділ міркував собі: автор не буде такий, щоб, не звернувши зачету, жадав звороту рукопису. На те звернення треба грошей, а про гроші важко тепер такому пролетареві, що живе з дня на день і з того, що заробить з адвокатури. Отож, хай собі рукопис ще полежить, поки його магазиніві миші не погризуть.

Щодо першого, то справді думка була добра і влучна, бо мені і на думку не прийшло б, щоб я ставився на параграф закону і "Просвіта" через мене понесла втрату. Але щодо другої думки, то воно не так.

Я вчора післав переказом 153 зл., як зворот побраної залички на гонорар за моє оповідання.

Якщо мою працю випередив "Чайковський", то, очевидно, знатоки літератури-рецензенти, які вже мені не раз підставили ногу в справі моїх видань у Львові, і тепер вирішили, що моє оповідання до друку не надається.

Та я і тим разом не бентежуся лишими рецензіями львівських критиків. Я вдоволений тим, що мої твори читає "провінція", та "туполоба" некультурна, "назадницька" провінція, що дістаю листи від молоді з подяками й запитамі, які я гадаю з черги

видати, так від одиниць, як і від цілих гуртків, як Пластів і т. ін. Коли б я бентежився критикою львівських учених, я б давно попавив усі мої писання. Із тої “доброзичливости” львівських критиків, яких імена я знаю, такий лиш пожиток, що я вирішив собі нічого у Львові не друкувати, а обмежити себе на “туполобу”, безкритичну провінцію, і цього для мене досить.

Бо прошу мене показати, — поза Шевченком та Франком, — яка книжка розійшлася у четвертому виданні так, як моє оповідання “За сестрою”?

Буде з мене!

А тепер, коли я звернув взятий зачет, то В. Поважаний Виділ зверне мені манускрипт, правда?

При цій нагоді прохаю повідомити Редакційний Комітет календаря “Прогресу”, що не можу вволити його бажання прислати щонебудь до Календаря, бо це вже була б за велика жертва і покора пхатися з своєю літературою туди, де мене так діймаючо зігнували.

З високим поважанням

Андрій Чайківський.

УКРАЇНКА В БОТАНІЦІ.

Ботаніка — це наука про рослини. Завдяки цій науці вивчено життя більшості рослин земської кулі, досліджено їх ужитковість, систематизовано рослини по родах, видах і т. д., а також усім рослинам дано назви. Кожна рослина в ботаніці має два ймення: родове (*genus*) і видове (*species*). Напр.: *Adonis vernalis* — горицвіт весняний, а *A. autumnalis* — г. осінній і т. д. Друга назва рослини дає означення для рослин того ж роду, але трохи відмінної. Тому, що рослин на земській кулі є багато тисяч, та тому, що кожний народ називає рослини по-своєму, — наука ботаніки, для влещення вивчати назви рослин, увела для них мертву латинську мову, що є, як відомо, і досі мертвою науково-міжнародньою мовою, і, як таку, її вивчають у школах. Нею також до сьогодні користається світова медицина і зоологія (тваринознавство) та Католицька Церква.

Першим вченим, що почав досліджувати рослини, описувати їх, надавати їм назви та усистематизував їх, був шведський природознавець Лінней (1707-1778). Року 1775-го він перший видав твір п. н. “Генера Плантарум” (Систематика рослин). Після і разом з Лінеєм досліджували флору й інші вчені природознавці, які теж надавали назви рослинам. Не раз було так, що одна й та ж рослина діставала по кілька різних назв. Щоб у цьому відношенні не було плутанини, в 1905 р. у Відні

відбувся міжнародній конгрес природознавців, що постановив залишати при рослині ту наукову назву, яку вона дістала від першого свого дослідника. В кінці назви рослини рішено ставити скорочене ім'я автора дослідника цієї рослини. Так воно є до сьогодні, хоч цього рішення не все додержуються.

Звичайно, що найбільше рослин європейської та азійської флори дослідив Лінней, і тому при назвах рослин найчастіш є його ім'я.

Для своїх дослідів Лінней та інші вчені об'їздили багато країн Європи й Азії, а між ними й нашу Україну. Як наслідок своїх подорожей і праць, ці вчені залишили нам нестерті пам'ятки в науці природознавства, — в ботаніці. В описах рослин нашої флори деяким з них вони дали наукову назву “Українка” чи “Рутеніка”*, або іншу назву, що свідчить про нашу Батьківщину.

Нижче подаю тих кільканадцять рослин, з назвою нашої країни чи нашого народу, які занотовані в різних ботаніках, як також ті, які я здибав у ботанічних садах Європи, де, як звичайно, кожна рослина має свою

* Слово “Рутеніка” взято, звичайно, як стару латинську назву українців, що прийнята ще й сьогодні в папських Енцикліках у Римі. Про Рутеніку стару у Франції немає тут мови, бо згадані рослини знайдено в Україні, як дико від віків ростучі. А зрештою французька рутеніка писалась *Rutenica*.

наукову назву, виписану на таблиці.

Не будемо спинятись над тим, коли саме, де саме та при яких умовах той чи інший учений досліджував рослинність в Україні, бо, зрештою, для цього тепер немає матеріалів. Я подам тільки ботанічну назву рослини, скорочене ім'я її винахідника, українську назву рослини, де вона росте, та хто пізніш ще раз її описав. Отже, у перших описах рослин Ліннея, а також і інш., здибаємо такі наші рослини із назвою нашої Батьківщини:

1. *Scabiosa Ucrainica* L. (Лінней). Пастілка українська (білі волошки). Рослина дворічна, 15-55 см. висоти. Росте на пісковатих землях та на горбках на Поділлі, Київщині, Херсонщині, Катериносл., на Таврії. Описали її в своїх творах ще проф. Яната (Ян), Рогович (Рог), Шмальгаузен (Шм). Цю рослину здибав я в ботанічних садах у Варшаві й Мюнхені під тією ж назвою на табличках. Цю ж рослину з дозволу я посіяв в бот. саді в Празі Чеській, з насіння, яке привіз з Варшав. бот. саду. Ця рослина рахується прабабкою відомих цвітів скабіоз.

2. *Nepeta Ucrainica* L. Степова м'ята або Меліса степова, рос. трівка. 20-40 см. вис. Росте на горбках у степах півд. Поділля, в Таврії. Описали її: Шм. Рог. Ян. Цю рослину здибав я в бот. саді в Празі Чеській і теж в Варшавському бот. саді. Рослина досить гарна, як окрасова квітка з синім цвітом.

3. *Linum ucrainicum* Czern. Друга назва її *L. tauricum* Willd. Лен український. Тривка, 10-15 см. вис. Росте на вапнистих ґрунтах на півдні України, в Таврії. Згадує її проф. Мельник в УНВР як лен таврійський, відмінно, як називає Чернецький. Ця рослина може бути плекана, як тривала квітка.

4. *Stipa ucrainica* P. Sirn. Ковила українська-тирса. Гарна трава на сухих місцях у степах України. Описав її Е. Лавренко в книжці: "Нарис рослинності України". Є згадка про неї і в проф. Г. Махова: Ґрунти України, Харків 1930 р.

5. *Rumex ucrainicus* Fisch. Щавель український. Однор. 10-30 см. вис. Росте на вогких пісковатих землях на Поділлі, Вол., Київ., Полт., Тавр., Херс., Катер. Описана Шм. Знайшов її і назвав проф. Фішер.

Далі подаю рослини з нашої флори, що в ботаніці носять видову назву "Рутеніка":

6. *Fritillaria Ruthenica* Wikst. Вінець ук-

раїнський. Тривка ранньо-весняна квітка з родини лілей, 15-50 см. вис. Росте дико на луках і в зарісниках на Київ., Полт., Катер., Херс., Харк. Описана Рог. Шм. Цю квітку здибав я в шкілці дерев і квітів "Dormone", в Манітобі. В ціннику цієї фірми вона зазначена як "рутеніка". Цікаво, що в тій же шкілці є наш *Thymus odoratissimus ucrainian*. Чебрець пахучий український. Варто було б, щоб наші пані bliще зацікавилися своїми квітками, а нам було б цікаво знати, хто з наших пань піонерів привіз їх з собою аж до Канади, бо фірма знайшла їх при наших оселях.

7. *Centaurea Ruthenica* Lam. Блават український. Трив. 50-100 см. вис. Росте на вапнистих горбках і в степах Под., Вол., Галич., Херс., Харк., Тавр. Описана Ян., Верхрацьким (Вх), Рог. Цю рослину здибав я в бот. саді в Мюнхені під назвою "україніка".

8. *Bulbocodium Ruthenicum* Bunge. Брандушка українська. Тривка цибулькова рослина 8-13 см. вис. На луках, степах, горбках і в кущах на Полт., Київ., Херс., Катер., Тавр. Описана Рог., Анненковим (Ан). Рослина є теж ранньо-весняною квіткою, що цвіте разом з тюльпанами та гіацинтами. Зимуює і в степовій Канаді добре.

9. *Echinops Ruthenicus* MB. Крутай український. Трив. 30-180 см. вис. Росте у степах на вапнисто-кам'янистих ґрунтах Под., Полт., Херс., Харк., Тавр. Описали її: Рог., Ан., Ян. В культурі ця рослина є вже, як гарна синьоцвітна квітка, дуже нектародайна. В цінниках її подають як: E. Ritzo L.

10. *Cytisus ruthenicus*. Рокитник український. Куц, до 1 мет. вис. Цвіті жовті в рясних гронах. Росте на горбках на Под., Галич. Описав С. Маковецький.

11. *Lucium ruthenicum* Murr. (Друга назва *L. tauricum* Pall). Дереза українська, лиціон. Куц, до 2 мет. вис. Росте в плотах на горбах і по ровах на Київ., Полт., Харк., Ягоди має чорні в відрізненні від дерези звичайної, що здибається майже по всій пол. Європі і має ягоди червоні. Описали її Ан., Верх.

12. *Anthemis ruthenica* MB. Рум'янок український. Однор. 20-45 см. вис. Росте на степах і полях Под., Київ., Полт., Херс., Катер., Харк., Тавр. Опис.: Ян. Рог., Шм.

13. *Alopecurus ruthenicus* Weinm. Китник тростиновий. Тривка трава на берегах Дніпра, 30-100 см. вис. Київ., Полт., Под. Опис. Рог. і Талієв (Тал).

14. *Galium Ruthenicum* Willd. Дівунка українська. Трив. 20-80 см. вис. Росте на

луках, степах і в зарісниках на Под., Полт. Описав її Шм.

Далі йдуть рослини з назвами наших провінцій, гір і річок:

15. *Gentiana carpatica* Wettst. Свічурник карпатський. Рoste в наших горах Карпат. Описав його проф. Шухевич у своїй книжці: "Народні назви рослин на Гуцульщині".

16. *Antennaria carpatica* R. Br. Котячі лапки. Трив. росл. до 25 см. вис. Рoste на полонинах в Карпатах. Описав проф. Верхратський.

17. *Betula carpatica* Ehr. Береза карпатська. Мале дерево або кущ до 5 мет. вис. Кора на деревах темно-чорна (замість білої). Рідкісне дерево в Карпатах, тому часто садять його в бот. садах і парках, де воно є, як ознакове. Описав його С. Маковецький в "Drzewa i krzewy ozdobne", 1937 р.

18. *Campanula carpatica* Wet. Дзвіночок карпатський. Тривкий, до 30 см. вис. Цвіте в червні-липні, біло або синьо. Описав цю квітку К. Фоерстер в "Winterhartblüthenstauden und Sträucher der Neuzeit, 1924".

19. *Schiverekia podolica* Andz. Шеве́ркія подільська. Трив. росл. 8-10 см. вис. Рoste на кам'янисто-вапн. землях Под., Вол., Галичини. Описали: Тал., Рог., Шм.

20. *Symphytum tauricum* Willd. Живокіст кримський. Трив. 20-50 см. вис. Рoste в затінках, у галях і в зарісниках на Под., Полт., Херс., Катер. Описана: Тал., Рог.

21. *Cymbaria Borysthenica* Pall. Цимбарія придніпрова. Трив. 10 см. вис. Рoste проти Ненаситецьких порогів. Опис.: Шм. (Бористен — це стара назва Дніпра).

22. *Replis Borysthenicus* Bess. Щербик дніпровий. Однор. 5-10 см. вис. Рoste на луках коло Дніпра на Київ., Полт., Херс., Катер. Описали: Тал., Ян., Шм.

На закінчення переліку цієї "україніки" слід ще згадати про пару рослин нашої флори, що носять назву наших міст. Ці назви трохи пізнішого походження.

23. *Acer N. odessanum*. Клен одеський або золотий (Голдагорн). Дерево, здибається в околиці Одеси. Гарне окрасове дерево до парків. Це мабуть мутант котрогось з наших кленів, що дістав жовте листя, подібно як є мутантом бук червонолистий. Описав його К. Фоерстер.

24. *Tamarix odessanum* Ster. Чамаришок одеський (чорноморський). Кущ до 4 метр. вис. з рожевими квітами. Гарний окрасовий кущ. Описав К. Фоерстер.

25. *Populus charkowiensis*. Тополя харківська. Дерево з околиць Харкова. Вартісне дерево для охорони садів від бур та для обсаджування доріг. Описав його Маковецький. Цікаво, що ця тополя є гібрид (мішанець) тополі італійської, що добре акліматизувалась в Україні, і є тільки мужеського роду, з тополею Канадійською, що якось занесена в Україну і є жіночого роду. (*P. canadensis* x *P. pyramidalis* = *P. charkowiensis*).

На цьому, гадаю, "україніка в ботаніці" не вичерпана. Багато джерел, за браком їх у Канаді, не переглянено. Однак, на підставі і цих даних можемо подати деякі зауваження. Перш за все: переглядаючи ботаніки Європейської флори і порівнявши число рослин, що носять назву краю чи народу, то наша етнографічна територія займає одне з перших місць. Чому воно так? Припускаємо, що, поперше: багата на рослинність природи України зарання тягнула до себе вчених дослідників-природознавців. З української флори, з її рослинних сирівців, диких рослин, вони черпали матеріал для своїх студій над ужитковістю, над ушляхетненням багатьох рослин. Фактом же є, що головною базою сучасного промислового квітярства Голандії є тульпани, гияцинти, крокуси і т. п. цвіти, взяті з дикого стану тих же рослин з України. По-друге, наш гостинний, культурний на ті часи народ, який так любив (і любить) природу та й визнається на ній, напевно був незлим провідником, а навіть помічником у праці вчених дослідників на наших теренах. Народ сам цікавився працею цих природознавців, поважав приїзджих учених; він помагав їм робити добре діло. На доказ цього в наших народніх назвах рослин здибаємо чимало латини, що неодного з нас нераз дивує, звідки ці латинські назви взялись навіть в глухих селах. (Про це подам окрему розвідку).

Свою любов до природи, до рослин, народ наш яскраво виявив у своїх численних народніх піснях, у багатому фольклорі. Хто, напр., не знає пісень: "Стелися барвінку низенько"... "Там три вербі схилилися, мов журяться вони..." "Ой у лузі та ще й при березі розцвіла калина..."

“Стоїть явір над водою, в воду похилився...” “Зеленая рута-жовтий цвіт...” “Там серед поля гнеться тополя...” “Ой у лузі червона калина”... “Посіяла руту-м’яту”... “Ой ти дубе кучерявий”... “Ой під вишнею, під черешнею”... і т. д. без кінця.

А яка глибока символіка в цих піснях, де життя рослин порівнюється до життя людей (чи навпаки), напр.: “Там серед поля гнеться (плаче) тополя над козацьку могилу” (сироту); або: “Зеленая рута—жовтий (зрада) цвіт, не піду за тебе (старого) піду в світ”... “Ішов милий горонькою — мила долиною (крадучись від людей), зацвів (почервонів) милий рожонькою — мила калиною (паленіли від стиду, що так роблять)”... або: “Посіяла руту круту (сильну, міцну) поміж берегами (стиснено, затінено, небезпечно), ой як тяжко мені жити поміж ворогами”... А скільки радісної, милої, весінньої символіки в пісні та в її мелодії: “Стелися барвінку низенько, присунься козаче блище-близенько”... Ця символіка чекає ще свого дослідження.

Яскраву любов до природи виявив наш народ ще й тим, що він любі йому рослини не тільки плекав біля своєї хати, завітчував ними свою церкву, могили своїх померлих і т. п. в своїм ріднім краю, але й як виїжджав з краю в далекий світ, теж брав із собою насіння цих своїх рослин, щоб на новім поселенні мати їх при собі. Такі наші рослини здибаємо ми сьогодні при оселях наших людей в Манітобі, такі самі наші рослини здибав я і в наших поселенців у Сибіру (див. моя розвідка: “Українські рослини емігранти в Канаді”, Укр. Голос ч. 1. 1950 р.).

На доказ того, що наш народ не тільки любив природу, а й розумівся на ній, що знав добре різні рослини, служить нам стара народня медицина-зелодікування. Ця ділянка нашої народньої медицини й сьогодні служить цінним матеріалом для дослідів сучасної фармакогнозії, фармакології та наукової медицини. Шкода, що багато цінних матеріалів з цієї народньої медицини пропало з вимертям старих людей зіллярів, зіллярознавців, костоправів і т. п.

Життя нашого народу було тісно зв’язане з природою і, як каже наш славний геолог-природознавець П. Тульківський у своїй праці: “Національне Природознавство”..., “вплив природи на духовий розвій нашого народу і на його фольклор був дуже великий”. Тут варто було б ще додати: живучи серед природи, наш народ любив і шанував її, а одночасно вмів її розумно використовувати. В часи негод, а особливо в часи найгірших лихоліть на наших землях, народ наш ніс собі медичну поміч знаними йому зелями, а в часи страшних голодів ніс собі і харчову поміч, живлячись нераз знаними йому дикими рослинами (листя, корінням, бруньками, корою). З зібраних мною досі матеріялів до: “Чим живився наш народ під час голоду (1933), щоб не вмерти” видно, що це підтверджується.

Цікаво, що серед рослин європейської флори ми не знаходимо назов із етнографічної території бувшої Московщини, тобто пізнішої Росії. Пояснюється це тим, що, поперше, природа Московщини була вбога, — “Ель, сосна да мох седой”, — як сказав був поет. А подруге, — народ московський був непривітний, негостинний, некультурний. Природи він не любив, а людей із Заходу боявся. Туди просто небезпечно було їхати. Ця нехоть, нелюбов москвінів до природи підтверджується тим, що й сьогодні їх народня номенклатура рослин, в порівнянні до української народньої, дуже бідна. Що ж до науково-ботанічної, то вона переладована українською народньою номенклатурою. Більшість ботанічних російських назов рослин живцем узято з наших народніх назов, напр.: горіцвіт (горницьвіт), калина (калина), бузіна, кізділ, бабка, бедронец, дерен, сінюшнік (сінюха), сіняк, очіток, дурман, глухая крапіва, живокост, лещина, щиріца (шир), лебеда (лобода), чернокленіца, короставнік, і багато ін. (Це взято тільки з одної книжки: М. Глухов: “Важнейшие медоносные растения”, 1937 р.).

Російська ботанічна термінологія широко покористувалась нашою народньою, що йшла на Московщину разом із нашою культурою, релігією, і всіма іншими нашими культурними

надбаннями, та, на жаль, і... з нашою інтелігенцією, що йшла помагати молодшому північному братові стати культурним.

Вертаючись до теми, нажаль, мусимо ствердити, що ми самі про збереження цієї українки в природознавстві, про поширення цих рослин з назвами нашої Батьківщини хоч би й серед нас самих та й серед чужих, не дбаємо. Нераз в наших природознавчих книжках чи в ботаніках ми цих рослин не згадуємо, а в деяких хоч знаходимо їх, то слово "рутеніка" перекладаємо руський (ка); див. "Укр. номенклатура вищих рослин" М. Мельника, 1922 р. або "Ботаніка на вищі і нижчі кляси шкіл середніх", І. Верхратський, 1905 р. Цим ми самі фальшуємо цю українку для себе і баламутимо чужих, недоцінюючи пам'яток, залишених нам чужими вченими людьми. Натомість (там же) переклади чужих назв рослин, напр. *Bohemica*, перекладаємо правильно, — чеська (Богемія — це стара згрідлива німецька назва Чехії), слово *germanica* перекладаємо — німецька, *pannonica* — угорська (Паннонія — провінція Угорщини), *gallica* — французська і т. д. Але чомусь *Mentha piperita* — перекладаємо м'ята англійська. Коли вже можна робити такий вільний переклад, то було б виправдано й більш доцільно наш барвінок, що тільки в нас він росте дико,* назвати українським а не "звичайним", як це подає проф. І. Верхратський, а за ним і проф. Мельник. Це ж саме може торкатися і таких рослин, як нашого Любистку, Кануперу і Кудрявцю, що є невідступними супутниками нашого народу і в ріднім краю, і прибранім.

Та не тільки мусимо зберігати нашу "українку" в природознавстві, — ми мусимо надалі подумати і про збереження її від винищування. Сьогоднішня невидана досі експлоата-

* В Україні росте дві відміни барвінку: *Vinca minor* L. і *V. major* L. (або *V. herbacea* W. K.). Позатим в Європі й Азії його немає. Здибається ще одна відміна на острові Мадагаскарі—*V. rosea*. Тут не беремо під увагу відмін уже ушляхетнених сьогодні чи плеканих в первісному стані з наших диких в багатьох краях.

ція нашої землі, нашого степу різними колгоспними господарствами, де не легко вже можна здибати "живу" межу, безумовно винищить багато цікавих суто наших етнографічних рослин. Для збереження їх треба вже тепер відвести їм відповідне місце в наших заповідниках, як "Асканія Нова", Конча-Заспа, Кубано-Кавказький,* Шевченківський, Чорногора, Горгани та утворити ще кілька нових, що мають трохи відмінну свою флору, не згадуючи вже про наші ботанічні сади, де ці рослини обов'язково мають бути. Це справа будучих українських "Інститутів Захисту Рослин".

Крім цього, в ботанічних садах інших народів треба теж умістити принаймні ті рослини, що мають назву "Україніка". Ботанічні сади, як відомо, відвідуються багатьома різними людьми та природознавцями. Наша "україніка" устами цих німих, але живих свідків говоритиме усім про нашу землю, природу і про нас самих. Це вже завдання наших природознавців, які дуже легко можуть обмінюватися насінням рослин з ботанічними садами цілого світу, як це загально в світі прийнято.

На закінчення "Україніки в ботаніці" слід ще згадати, що наша наукова ботанічна номенклатура, нажаль, ще й досі не закінчена, хоч зроблено в цьому відношенні багато (проф. Мельник). Перешкодою до цього безумовно є довга окупація наших земель задрісними сусідами, а перед тим — різними азіятами. Однак, при дальших опрацюваннях нашої номенклатури вищих і нищих рослин, мусимо ввести багато нових господарських, промислових, оздобних та інших рослин, чужих і своїх, що з бігом часу прийшли до нас чи залишили не обняті досьогочасними працями. В рослинах, що мають наукову назву "Рутеніка", перекласти правильно на—українське, щоб цим заперечити ігнорантний переклад польської номенклатури на "рускі", і неграмотний переклад московський на "русскій". Ці завдання лежать на наших вільних наукових інституціях УВАН і НТШ.

Инж. Доц. М. Боровський.

АРХАНГЕЛ МИХАІЛ ЧИ ФЕДІР СТРАТИЛАТ?

Одною з найстаріших, відомих нам пам'яток стародавньої українсько-руської сфрагістики являється печатка на грамоті великого князя київського Мстислава Володимировича (1225-1132) та його сина Всеволода, яку вони надали Новгородському Юрієву Манастиреві коло 1130 р.

Печатка двостороння, всяча, та складається з двох срібних визолочених листків, між якими пропущений шнур, а потім листки накріпко залютовані. На одній стороні печатки виображення Спасителя з написом по сторонах образу: І. С та Х, на другій стороні — виображення, яке довгий час вважалося Архангелом Михаїлом, що поразжає змія.

Уперше цю грамоту й печатку при ній досліджував відомий духовний письменник Митрополит Євгеній Болховитинов, який 1818 р. висловився, що вояк на печатці — це Архангел Михаїл. Такої ж думки був і відомий російський геральдист Лакієр, який у своїй “Русской геральдикѣ” (Спб. 1855 р.) подав виображення цієї печатки. Барон Кене (de Koehne) в праці “Notice sur les sceaux et les armoiries de la Russie” (Berlin, 1861) заступає ту саму думку, як і С. Буряківський та Архимандрит Макарій. Такої ж думки були М. Битинський (“Рід та Знамено”, І, 1947, ст. 8) і др. М. Андрусяк (“Енциклопедія Українознавства”, в. І, ст. 30).¹

Першим, хто виступив проти такого погляду, був глибокий знавець

1. В пізнійшій своїй публікації: “Княжі знаки на Україні” (“Логос”, т. II, кн. 3, 1951, ст. 227) Др. М. Андрусяк зрікся цієї думки.

сфрагістики Н. Ліхачев, який у своїх викладах російської дипломатки, читаних ним у 1905-1906 рр., вказав, що у згаданому виображенні треба вбачати не Архангела Михаїла, а Федора Стратилата у чуді зо змієм. Як відомо, християнське ім'я вел. князя Мстислава було Федір. Отже, виображення на печатці являється виображенням ім'ямим, тезоіменним. У “Путівнику по Новгороді”, виданому 1918 р., його автор, В. П. Ласковський, про цю грамоту та печатку каже: “Жалованная грамота вел. кн. Мстислава Владимировича... древнѣйшій памятник русской письменности, с всячей печатью, на одной сторонѣ которой лик Спасителя, на другой — изображение Феодора Стратилата в чудѣ со зміем. До послѣдняго времени в изображеніи этом видѣли Св. Архистратига Михаила, но в настоящее время установлено, что это есть Феодор Стратилат” (стор. 188).

Що вел. кн. Мстислав мав хресне ім'я Федір, відомо також з напису на знаменитому Мстиславовому Євангелії: “Князю Феодору, а мирьски Мьстиславу”. Тому становиться цілком зрозумілим, чому цей князь, побудувавши у Києві монастиря, назвав його Федірівським, та наказав себе там поховати.

Докладно про цю печатку Н. Ліхачев говорить у своїй праці “Материалы для истории византийской и русской сфрагистики” (Ленінград, 1928), повторюючи свій давній висновок, що на печатці вел. кн. Мстислава Володимировича виображено Федора Стратилата, а не Архангела Михаїла.

Париж.

Д-р В. Сенютович-Бережний.

СЛОВО “ГЛУМ”

Перше значення слова “глум” було наука, навчання, вправа. Буття 24. 63: “Изыде Исаакъ поглумитися на поле къ вечеру”, — тут “поглумитися”, грецьке *adoleschesai* перекладають: рос. поразмыслить, навчитися; але в гебрійському ори-

гіналі тут *la suach* — пройтися, спацірувати. Ось тому Лексис 1596 р. Лавріна Зизанія дає різне: “Глум — подражнене, глумлюся — проходжуся, проїжджаюся, подражнююся й цвичуся”.

Те саме, тільки докладніш подає

й Лексикон 1627 р. Памви Беринди: "Глумлюся — завше учуся, уставичне цвичуся, проходжуюся, подражняюся". А Буття 24. 63 П. Беринда перекладає: "Вышоль Ісаакъ проходитьися на поле надъ вечеръ", цебто цілком за гебрійським текстом. Цікаво, що в мойому примірнику Бериндиного Лексикона вид. 1653 року в цьому місці рукою XVII віку хтось переправив "проходитися" на "для розмышлення". А Псалом 118. 15, 78: "Поглумлюся в заповідях Твоїх", тут перекладено: "Буду цвичити в Твоїх приказанях".

Знаючи все вищеподане, зрозуміємо, чому в Алфавиті початку XVII-го віку маємо "Глумляхся —

поучахся, глумляюся — поучаюся". Але ця "наука-глум" може ішла такою дорогою, що обернулася й на те, що подає вже Лексикон 1627 р. П. Беринди: "Глум — сміх, жарт, в глум — на сміх, на жарт". Це важливий зворот у житті нашого слова: прохідка — роздум — наука — злісний сміх, але тут не маємо середнього звена, переходу від "наука" до "злісно насміхатися". Видно, "наука" давалася й через сміх, через насмішку.

Таким чином слово глум, — це стародавнє церковно-слов'янське слово, що пройшло довгу дорогу в свойому житті й набуло в нас іншого значення.

† Іларіон.

ПЕРСТ БОЖИЙ.

Року 1920 в Україні почалася широка й голосна "кампанія" по "виявленню фальшування Мощей". Найбільш шановані народом Мощі блюзнірськи відкривали, знімали покрови, досліджували, виставляли в музеях, як знаряддя "антирелігійної" пропаганди. Так дійшла черга й до Чернігова, і з Києва виїхала Комісія з фахівцями для дослідження Мощей Св. Феодосія Углицького. Серед цієї Комісії були проф. М. Макаренко, професор патологічної анатомії Т. та ще кілька осіб.

Від них мені довелося почути докладний опис тієї незвичайної події, яка відбулася в Чернігові. Було розкрито Раку, знято покрови з Мощей Св. Феодосія.

Акт огляду був складений в такому змісті: "Тіло знайдено нетлінним, тільки на одній нозі є пляма тління. Це є те, що Церква вважає за ознаку неприродного нетління, бо при випадках збереження тіла в наслідок відповідних умов ґрунту зберігається однаково все тіло". "Це, — додав до свого висновку патолог-анатом, — є те, що Церква називає Мощами".

Ці слова викликали обурення з боку голови Комісії, секретаря Чернігівської Комуністичної Партії, Панаса Любченка. Він звернувся до професора з різким докором, що "це він сам каже, що мають перед собою Мощі".

— Ні, — відповів той, — це не я так кажу, — це Церква каже!..

Тоді П. Любченко сказав глумливо: — Якщо це справді Мощі Святого, хай у мене рука всохне!..

Члени Комісії підписали протокола й покинули Собора. Уже на дворі побачили вони, що немає Любченка. Професор Т. повернувся до Собору, щоб покликати його, знайшов його схвильованого, білого, як мрець... І той, запинаячись, розказав йому таке: Коли всі виходили, він теж пішов за всіма. Машинально сунув руку в кишеню, де був револьвер, випадково револьвер стрілив, — і куля трапила в руку, й пройшла до ліктя..

Професор зробив йому негайно перев'язку. Не пригадую деталі: чи куля вийшла, чи її треба було виймати.

П. Любченко просив професора нікому не казати про випадок, щоб люди не почали говорити зайвого..

— Не турбуйтеся, — відповів професор, — гіршого від того, що сталося, ніхто не скаже..

Нагадаю кінець Любченка. В розмові в Чернігові він сказав, що в родині його бували випадки сухоруччя, і того в момент ефекту, — сказав, — він боявся, як наслідка поранення руки..

Цього не сталося, але покута прийшла інша. Він робив швидку кар'єру, в чому допоміг йому процес СВУ,

в підготовці якого П. Любченко брав жваву участь. На самому процесі він вимагав вищого вироку для всіх підсудних, як "для скажених псів"...

Але літом 1937 р., коли під час з'їзду партії в Києві було заарештовано Командуючого Військами Якіра, П. Любченко, уже Предсідник Совнарко-

му, був попереджений, що буде заарештований і він.

Він устиг випередити НКВД: приїхав додому, застрілив свою дружину і застрілився сам, — НКВД, прибувши, знайшло два трупи...

Професор П. М.

РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ЗАМІТКИ.

Книжка про Крим і Україну.

Видавництво Lechte, Emstetten (Westf.). в Зах. Німеччині випустило на початку травня ц. р. книжку, цікаву для кожного, хто вивчає національно-визвольну боротьбу народів Східної Європи в ХХ ст. Автор — д-р Ідіге Кири мал, кримський турок за походженням, член-кореспондент Секції Схознавства Укр. Вільної Академії Наук. Назва книжки — "Національна боротьба кримських тюрків, особливо в роки 1917-1918".

Розмір книжки поважний: XXXIX + 375 стор. + 6 фоторепродукцій, 3 карти. До тексту книжки є показники: персональний, географічний та речовий. Книжка видана люксово: на найліпшому книжковому папері, в колєнкорівій оправі з золотим тисненням і художньою суперобкладинкою, на якій зображено кримський національний прапор і герб (тамгу). Ціна книжки, порівнюючи до її високої якості, поміркована: 15 нім. марок до 30 червня 1952 р. і 19 марок (тобто менш ніж 5 дол.) після 1 липня 1952 р., коли ця книжка, несумнівно, стане бібліографічним раритетом, бо тираж її першого видання не перевищує 1.000 прим. При широкому попиті на наукову літературу з боку університетів, бібліотек і наукових закладів світу — такий тираж може ледве задовольнити тільки перший попит.

Для українського читача ця книжка цікава не тільки тим, що це є перший науковий огляд перебігу визвольної боротьби кримських тюрків, при тім на підставі вельми багатого наукового матеріалу, — джерел турецьких, українських, польських, російських, французьких, німецьких, англійських, — в бібліографії указано 194 використані твори, а науковий апарат дослідження складається з 1379 приміток, з яких деякі самі по собі є невеликими розвідками. Особливо ж цікавим для українського читача є те, що автор докладно заторкує кримо-українські взаємини в досліджуваному часі і подає чисельні відомості: про Укр. Центр. Раду, про

Укр. Нар. Республіку, її Генеральний Секретаріат, міністерства, про українські партії того часу — соціал-демократів, соц.-федералістів, соц.-самостійників, про Директорію УНР, про III-й універсал Укр. Центр. Ради і конституцію УНР, про уряд гетьмана П. Скоропадського і його маніфест щодо федеративного об'єднання України з Росією, про Укр. Нац. Союз 1919 р., про українську літературу щодо кримських тюрків, про укр. комітет і укр. батальон в Симферополі, про УССР, взагалі про українців — в багатьох місцях цієї книжки. З питань, що їх трактовано в цій книжці й що повинні цікавити українця, досить згадати такі: Німецька східна політика й німецькі війська в Криму і в Україні під час I і II світових воєн, мирний договір у Бересті-Литовському, Кубанське козацтво, національна політика більшовників, Переяславський договір 1654 р., проблема Чорного моря, терор в СРСР і багато інш. Уже з цього короткого переліку, щодо змісту новонадрукованої книжки, можна бачити її видатне значення для історії Східної Європи, і зокрема для історії України й Криму.

Проф. В. Дубровський.

Українські писання М. Гоголя мало нам знані. Є одна невелика книжка про Гоголя, яку я читав ще 1929-го року в Ніженському Інституті. Як бачу з статей про Гоголя в різних журналах, та книжка нікому з наших літературознавців не відома. У ній автор пише, що М. Гоголь свій перший твір, за традицією свого батька, написав українською мовою, але не зміг видати, а тому переклав її на мову російську й видав. Після того ніколи вже не писав українською мовою. Але листи до матері писав таки українською мовою. Відомий ще один лист М. Гоголя, писаний до польського письменника в Кракові, писаний також українською мовою. Чому цієї книжки ніхто з літературознавців не

цитує? На жаль, і я забув прізвище автора та рік видання її. Цю книжку я знайшов у "Кімнаті Гоголя", що містилася в Бібліотеці Ніженського Педагогічного Інституту. Бразилія. Проф. Ф. В е л и к о х а т к о.

Книжечка про Св. Володимира багато до-

помогла мені в орієнтації в історії нашої Церкви. Це справді цінний скарб, особливо для української молоді, яка мусить розуміти, що дійсно Володимир Великий прийняв тільки Православ'я, а не Католицизм. Едмонтон. П. Б л а ж у к.

РІЗНЕ.

Митрополит Антоній і українська мова. Восени 1919 р. я відвідала Митрополита Київського Антонія (Храповицького), який прославився своїм ворожим ставленням до української мови в Церкві, української культури, української держави. Пізніш, покидаючи Київ, він залишив пам'ять по собі, — заборону служити українською мовою.

Я мусіла звернутися до нього в 1919 році в такій справі. У Київському Археологічному Інституті велику увагу зверталося на вивчення церковного мистецтва, — архітектури, малярства; існувала катедра "церковної археології", яку посідав проф. Дух. Академії О. Д. Прилуцький. Провід Інституту прагнув, щоб серед слухачів його було більше Духовенства, а для цього хотів, щоб від єпархіального начальства було рекомендовано Духовенству вступати до Інституту. Виявилось, що без дозволу Митрополита такої рекомендації не можна сподіватися. Тоді я, як учений секретар Інституту, зо всіма програмами й планами навчання, поїхала до Києво-Печерської Лаври, де перебував Митрополит.

У старовинній "митрополичій палаті" мене введено було в величезну залу з чудовими меблями з карельської берези, обитими ясно-блакитним штофом. З вікон відкривалась мальовнича панорама "Дальних печер" з дзвіницею, Дніпра, задніпровських лісів. Сяло осіннє сонце, й я не могла відірватися від цієї краси.

Раптом я почула з сусідньої кімнати гучний голос, в якому пізнала голос Митрополита. "Скажіть, — по какому праву ви осмелились служити по українски? — роздратовано питав він когось. Відповіді я не чула, але знов той же голос ще голосніше, видно копіючи когось, пролунав:

— Так, так, Господь ниспослав Апостолам дар Святого Духа и они стали учить разными языками... Так что ж, — по вашему, — они и по украински заговорили?!

Далі я не чула... Двері сусіднього митрополичого кабінету розчинились, й до залі вийшов розгублений, схвильований Священик з наперсним хрестом на грудях. Так я стала несподівано свідком одної з, — гадаю, не рід-

ких, — розмов Митрополита Антонія з українським Духовенством. Келейник запросив мене до кабінету.

Митрополит Антоній прийняв мене дуже ласкаво. Багато розпитував про Інститут, поцінював його з Московським і, головне, з Петербургським, але до основної мети моєї візиту поставився несподівано: замість Священиків запропонував мені вряджати... єпархіалок (учениць середньої школи). Я подякувала йому, але попередила, що прийняти їх слухачками ми не можемо, бо приймаємо тільки осіб з закінченою середньою освітою.

На цьому закінчилася моя візита.

Проф. Н. Полонська-Василенко.

Вильно. Польський тижневик "Слово Католицке", що виходить у Мюнхені, повідомляє в ч. 22 з 1. 6. ц. р., що місто Вильно, нинішню столицю Литви, з цілою округою большевики від двох літ зовсім зрусифікували. В самому місті живе тепер багато монгольських родин, що їх большевики спровадили туди з далеко положених східно-азійських областей. Щоб зробити місце для московсько-монгольського напливового елемента, большевики майже всілякі виселили білорусів і литовців, що віками замешкували цю околицю. ("Н. Ш.")

Русифікація. Москва не тільки збирається зрусифікувати покорені нею народи, а вже цю русифікацію провадить віддавна, і не тільки неросійські народи ССРСР, а й сателітів. Оце тепер на німецькій мові надруковано всі праці Сталіна. Населення сателітних держав після праці на окремих групових курсах змушене вивчати російську мову. Вживання національних мов в ССРСР тепер обмежене до території національних республік. Коли силою це населення вивозиться за межі своєї республіки, то автоматично позбавляється права користуватися своєю мовою, — треба вживати тільки мови російської. Останнім часом всі національні граматики на території ССРСР оголошено буржуазними і націоналістичними, і через це їх вилучено з вжитку. Навіть у національних республіках російська мова відсутня на задній план національні мови.

Христос був високого росту. Італійський скульптор Льоренцо Феррі в Турині, по 22 роках дослідів, прийшов до висновку, що Христос був високий на 6 стіп і два цілі, мав прегарне лице й атлетичну будову тіла. Феррі основує своє твердження на кривавих

знаках на плащаниці (простирали), що нею був обвитий Христос по знятті з Хреста. Ця плащаниця в якийсь спосіб ще 1578 року опинилася в туринському музеї. Наукова Енциклопедія потверджує тотожність цього простирали. ("Новий Шлях").

ХРОНІКА ЦЕРКОВНОГО ЖИТТЯ.

Вселенська Патріярхія в Костянтинополі відкрила нову друкарню, щоб збільшити свою учительну діяльність. Справді, звідти виходить багато книжок, особливо богослужбових.

Столітній ювілей (1852-1952) святкує цього року Духовна Семінарія Вселенської Патріярхії на о. Халки. Острів цей — на Мармуровому морі, в 20 верстах від Костянтинополя. Тут, при монастирі Св. Тройці, якого побудував в IX віці ще Патріярх Фотій, знаходиться велика (власне ще з 1844-го року), славна на Сході богословська школа, джерело Духовенства для Вселенського Патріярхату.

1500 літ з часу IV-го Вселенського Собору в м. Халкедоні (451 рік) відзначив дуже змістовним Патріяршим Посланням Вселенський Патріярх, Святіший Атенагорас I. Патріярх закликав усіх християн, що відпали через Халкидонський Собор від Православної Церкви, знову об'єднатися з нею, "щоб усі були одно".

Турецький уряд нарешті дозволив в цьому році на Богоявлення всенародне освячення води на Босфорі. Усе Духовенство йшло в повному церковному облаченні, в пишній церковній процесії.

Олександрійська Патріярхія, у своєму офіційному органі "Пантенос" з 1. V. 1952 р. рішуче осудила заклик Архієпископа Бориса, "Московського Екзарха в Західній Європі", всім підлягати Московському Патріярхові Олексієві, і назвала цей заклик неканонічним.

Грецька Церква має клопоти з приводу того, що грецький уряд вимагає від неї віддачі державі решток церковних земель. Решток, бо вже держава відбрала від Церкви все, що можна було забрати.

У Грецькій Церкві більше 700 парафій ще не заміщені Священиками. Під час останньої горожанської війни більшовики вбили близько 400 православних Священиків.

В Афинах з 1948 р. заснований зразковий гуртожиток на 150 студентів православного богословського факультету, який випускає високоосвічених Священиків.

У Грузії 3 лютого ц. р. у Бозі спочив Католикос (Патріярх) Калистрат, що 20 літ (1932-1952) був Первосвятителем Православної Грузинської Церкви. На його місце вже обраний учений богослов Митрополит Мелхиседек.

Канонічні Візитації Митрополита Іларіона відбуваються без перерви щонеділі. Уже звітовані: Вакав 25. V, Вимер 29. V, Брендон 1. VI, Катедра в Вінніпегу 8. VI, Кемсек 15. VI, Реджайна 22. VI, Сенді Лейк 29. VI, Катедра Вінніпег 7. VII, Етельберт 12. VII, Пайн Рівер 13. VII, Інсінгер 20. VII, Принц Алберт 27. VII і Їорктон 3. VIII. 1952. Скрізь Митрополит урочисто відправляє Св. Богослужби, проповідує й дає виклади. Звичайно збираються великі маси народу. Кожного тижня Митрополит виїздить у терен по-п'ятницях, а вертається по-вівторках. Ведеться корисна апостольська вчительна праця!

Місячний виїзд М. Іларіона. М. Іларіон 8-го серпня виїхав в Західну Канаду, де пробуде один місяць на Канонічних Візитаціях. А саме: Едмонтон 9. VIII — треби, Смоки Лейк 10. VIII, Редвей 17. VIII, Гресленд 19. VIII (Преображення), Ванкувер 24. VIII, Вернон 28. VIII (Успіння), Едмонтон 31. VIII, Торсбі 7. IX. Повернення до Вінніпегу 8. IX. А в неділю 14. IX Канонічна Візитація Храму Св. Михаїла в Вінніпегу.

Висвячення нового Священика. У неділю 24 серпня в Ванкувері за Св. Літургією М. Іларіон висвятить п. Дмитра Лучака на Дякона, а на Успіння 28. VIII о. Дякон Д. Лучак буде висвячений у Верноні на Священика. Дм. Лучак народився 1924 р. Року 1950-го закінчив Богословський Факультет Колегії Св. Андрея в Вінніпегу.

Загальна Конференція Духовенства Української Православної Церкви в Канаді відбудеться 16-18 вересня (вівторок-середа-четвер) 1952-го року в Вінніпегу.

Винесення Хреста на головну баню Собора Св Покрови в Вінніпегу відбулося 13 липня ц. р. при великому здвизі народу.

Боротьба з релігією в Україні в 1952 р. значно посилилась. Вийшли з друку проти-

релігійні книжки: С. Худяков: Релігійні забобони і боротьба з ними, В. Прокоф'їв: Великі російські природознавці в боротьбі з ідеалізмом і релігією, А. Емме: Наука й релігія про постання життя на землі. Ці протирелігійні книжки видані в мільйонах накладу, головню для молоді... Большевики нищать Православну Віру, щоб тим знищити Україну!

Слово Митрополита Іларіона про розсвіт Української Православної Церкви в Канаді надав "Голос Америки" 18-го травня, в день 70 ліття народин Митрополита, надав на обох програмах А і В, з відповідним вступом про Митрополита.

Програма навчання на Богословському Відділі Колегії Св. Андрея в Вінніпегу. I курс: 1. Інродукція до Старого Заповіту, 2. Старий Заповіт, 3. Історія Християнської Церкви (загальна), част. перша, 4. Історія Української Православної Церкви, 5. Літургика, 6. Церковний спів, 7. Українська мова, 8. Українська література, 9. Історія Канади, 10. Англійська мова, 11. Латинська мова, 12. Психологія. II курс: 1. Старий Заповіт (продовження), 2. Інродукція до Нового Заповіту, 3. Новий Заповіт, 4. Історія Християнської Церкви (загальна), част. друга, 5. Історія Української Православної Церкви (продовження), 6. Догматичне Богословіє, 7. Порівняльне Богословіє, 8. Пасторологія, 9. Літургика (част. друга), 10. Гомілетика, 11. Церковний спів, 12. Логіка, 13. Грецька мова, 14. Історія України, 15. Англійська мова, 16. Історія літератури, 17. Українська мова, 18. Семінари з предметів студій. — III курс: 1. Новий Заповіт, 2. Моральне Богословіє, 3. Апологетика (Фундаментальне Богословіє), 4. Пасторальне Богословіє, 5. Канонічне право, 6. Історія філософії з углядненням Християнської філософії, 7. Церковно-слов'янська мова, 8. Англійська мова, 9. Історія мистецтва, 10. Історія музики, 11. Семінари з предметів студій.

ЧИТАЧІ ПРО "НАШУ КУЛЬТУРУ".

Дуже радію, що "Наша Культура" щораз набирає сили й подає все більше цікавих відомостей та матеріалів з рідної культури. Мюнхен. Проф. М. Міллер.

Уважаю, що в такому виданні, як "Наша Культура", є велика потреба, тільки треба б трохи збільшити її обсяг. Австралія, Д. Ниченко.

Бажаю "Нашій Культурі" рости, міцніти й розвиватися! Щоб цей дорогоцінний місячник був у кожній хаті, де живе хоч одна українська людина! М. Малюжинський. Канада.

Науково-популярний місячник "Наша Культура" справді є найкращий на еміграції, і в ньому працюють найзидатніші наші філологи та літературознавці. У Сан Павлі ми читаємо його з захопленням. Бразилія. Проф. Ф. Великохатко.

НОВІ КНИЖКИ.

Просимо всі Видавництва прислати "Нашій Культурі" свої видання на рецензію.

Сергей Лесной: Слово о полку Игореве. Випуск 3. Париж, 1951, ст. 225-380.

Я. Б. Рудницький: Назви "Галичина" й "Волинь". Видання УВАН, Вінніпег, 1952 р., 32 ст.

Юрій Шерех: Нова порівняльна граматики слов'янських мов. Відбитка з Аналів УВАН, 1951 р., ст. 157-163. Англійською мовою.

Юрій Шерех: Фонема помилки, на матеріалі східньо-слов'янських мов. "Lingua" 1951 р. II. 4. ст. 399-418. Англійською мовою.

П. Филипович: Українська стихія в творчості Гоголя. Видання УВАН, Вінніпег, 1952, 32 ст.

Зміст 10-11 (175-176) числа за серпень-вересень 1952 р. науково-популярного місячника "Наша Культура": Андрій Чайківський, його листи до Проф. Ів. Огієнка. Інж. Доц. М. Боровський: Україніка в ботаніці. Д-р В. Сенатович-Бережний: Архангел Михаїл чи Федір Стратилат. † Іларіон: Слово "глум". Проф. П. М.: Перст Божий. Проф. В. Дубровський, Проф. Ф. Великохатко, П. Блажук: Рецензії, огляди, замітки. Різне. Хроніка нашого культурного життя. Хроніка церковного життя. Читачі про "Нашу Культуру". Нові книжки. — Річна передплата \$2.50, окреме число 25 центів.

Адреса: "Nasha Kultura", 804 Magnus Ave., Winnipeg, Man. Canada.

ПРАЦЯ УВАН У США.

Конференція дійсних членів УВАН. 9-го березня 1952 р. у Нью-Йорку відбулася Конференція дійсних членів УВАН у США. Головним питанням було обговорення звіту Голови Управи про роботу за час від останньої Конференції дійсних членів (у жовтні минулого року) та плану роботи на ближчий квартал.

Конференція Літературознавчої Секції УВАН у Нью Йорку 5-го квітня 1952 р. У своїй доповіді: "Порівняльна література й її значення для українознавства" проф. Д. Чижевський підкреслив вагу порівняльного вивчення слов'янських літератур, і відзначив спільне у фольклорі слов'янських народів. Він також зупинився на взаємовідносинах слов'янських літератур і на впливі західно-європейських літератур на слов'янські. Проф. Чижевський підкреслив вагу порівняльного курсу слов'янських літератур для популяризації історії української літератури у вищих школах Європи й Америки. П. Голубенко у своїй доповіді: "Сучасний стан українського літературознавства" характеризував сучасне літературознавство на Радянській Україні і накреслив завдання українського літературознавства на еміграції. А на Конференції 26 квітня П. Одарченко прочитав доповідь: "Леся Українка і М. П. Драгоманов", яка є наслідком вивчення неопублікованого листування Лесі Українки з Драгомановим. Доповідач висвітлив вплив Драгоманова на освіту поетки, на її літературну творчість та політичні погляди. — А Ю. Тищенко прочитав доповідь: "Мої зустрічі з О. Олесем". Він розповів про окремі епізоди з життя О. Олеса, докладніш зупинившись на його житті на еміграції і розповівши про його смерть. Доповідач також висвітлив вплив творчості Олеса на читача.

Конференція Історичної Секції у Нью Йорку, 3-го травня. Проф. О. Оглоблин прочитав доповідь: "Американська Революція й український національно-визвольний рух кінця 18-го та початку 19-го століття", в якій зазначив, що досліди про зв'язки України з Америкою у зазначений вище період все ще є у початковій стадії. Доповідач навів низку прикладів, які вказують на вплив Американської Революції на український національно визвольний рух того періоду та зупинився на окремих моментах зв'язків українських діячів того часу і представників американського світу. Л. Биковський у своїй доповіді: "Юрій Липа, як політик у

практиці" розповів про практичну політичну діяльність Юрія Липи під час Другої Світової Війни. — А 18-го травня Д-р Ігор Шевченко прочитав доповідь на тему "Візантійська церковна політика супроти України-Руси, Литви і Москви в 14-ім столітті". Зроблена на підставі глибоко вивчених джерел, доповідь викликала великий інтерес слухачів.

Музей-Архів УВАН. У новому приміщенні УВАН (11½ West 26 Street, New York 1, N. Y.). Музей має велику кімнату, яку обладнано металевими полицями. Перевезені до нового приміщення матеріали розібрані. Іде розбірка матеріалів, що прибули з Німеччини. Тепер Музей-Архів може систематично приймати до своїх збірок зголошені раніш матеріали, які, за браком місця, до цього часу перебували ще у власників. Матеріали почали впливати до Музею в значній кількості.

Видання УВАН в США. Друкується "Науковий Збірник Пам'яті Проф. Д. Дорошенка", який має вийти в першій половині червня (українською мовою). Друкується також "Збірник Пам'яті М. Драгоманова" англійською мовою. Готується до друку черговий "Літературно-Науковий Збірник УВАН", ч. 2.

"Взаємовідносини тюркського світу і України-Руси до XIII сторіччя", доповідь професора Колумбійського Університету, Карла Мангеса 4 травня, у Нью-Йорку. Перерахувавши джерела вивчення тюрксько-українських взаємин, доповідач висвітлив взаємини тюркських народів і слов'ян від стародавніх часів до XIII століття. Взаємини цих народів в пізніший період будуть висвітлені у наступній доповіді восени 1952 року.

Урочиста Шевченківська конференція 8-го березня в Нью Йорку. Проф. О. Оглоблин у своїй доповіді: "Український визвольний рух XVIII століття і Шевченко" характеризував ідеї, напрямки і людей українського визвольного руху XVIII століття, підкреслив вплив американської революції та французької революції. Далі доповідач висвітлив український рух початку XIX століття, як ґрунт, на якому виховався Шевченко, що вніс до українського руху багато нового. Проф. Д. Чижевський у своїй доповіді: "Мистецькі засоби творчості Шевченка" познайомив з деякими висновками своєї роботи над аналізом поетичної творчості Шевченка.

